

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

16. dubna 2013 *

„Volný pohyb pracovníků — Článek 45 SFEU — Společnost usazená v nizozemskojazyčném regionu Belgického království — Povinnost vyhotovovat pracovní smlouvy v nizozemštině — Pracovní smlouva přeshraniční povahy — Omezení — Nepřiměřenost“

Ve věci C-202/11,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím arbeidsrechtbank te Antwerpen (Belgie) ze dne 18. ledna 2011, došlým Soudnímu dvoru dne 28. dubna 2011, v řízení

Anton Las

proti

PSA Antwerp NV,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, K. Lenaerts, místopředseda, A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz a J. Malenovský, předsedové senátů, U. Løhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, C. Toader a D. Šváby (zpravodaj), soudci,

generální advokát: N. Jääskinen,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. dubna 2012,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za A. Lase C. Delpoortem, advocaat,
- za PSA Antwerp NV C. Engelsem a M. Holvoet, advocaten,
- za belgickou vládu M. Jacobs a C. Pochet, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s J. Stuyckem, advocaat,
- za řeckou vládu S. Vodina a G. Karipsiadesem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi M. van Beekem a G. Rozetem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

— za Kontrolní úřad ESVO X. Lewisem, jakož i M. Moustakali a F. Simonetti, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. července 2012,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 45 SFEU.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi A. Lasem a jeho bývalým zaměstnavatelem, společností PSA Antwerp NV (dále jen „PSA Antwerp“), ohledně různých náhrad, které mu má tato společnost zaplatit poté, co mu byla dána výpověď z pracovního poměru.

Právní rámec

Belgické právo

- 3 Článek 4 ústavy zní:

„Belgie je tvořena čtyřmi jazykovými regiony: francouzskojazyčným regionem, nizozemskojazyčným regionem, dvojjazyčným regionem Hlavní město Brusel a německojazyčným regionem.

Každá obec království náleží k některému z těchto jazykových regionů.

[...]“

- 4 Vyhláška Vlaamse Gemeenschap ze dne 19. července 1973, kterou se upravuje používání jazyků v sociálních vztazích mezi zaměstnavateli a pracovníky, jakož i v oblasti podnikových aktů a dokumentů stanovených zákonem a nařízeními (*Belgisch Staatsblad*, 6. září 1973, s. 10089, dále jen „vyhláška o používání jazyků“), byla přijata na základě čl. 129 odst. 1 bodu 3 ústavy, podle kterého „[p]arlamenty Francouzského společenství a Vlámského společenství, každý v rámci své působnosti, upraví vyhláškou, bez zásahu federálního zákonodárce, používání jazyků v: [...] sociálních vztazích mezi zaměstnavateli a jejich zaměstnanci, jakož i aktech a dokumentech podniků stanovených zákonem a nařízeními“.

- 5 Článek 1 této vyhlášky stanoví:

„Tato vyhláška se vztahuje na fyzické a právnické osoby, které mají provozovnu v nizozemskojazyčném regionu. Tato vyhláška upravuje používání jazyků v oblasti sociálních vztahů mezi zaměstnavateli a pracovníky, jakož i v oblasti podnikových aktů a dokumentů stanovených zákonem.

[...]“

- 6 V článku 2 uvedené vyhlášky se upřesňuje, že „[v] sociálních vztazích mezi zaměstnavateli a pracovníky, jakož i v podnikových aktech a dokumentech stanovených zákonem se používá nizozemština“.

- 7 Článek 5 téže vyhlášky zní:

„Zaměstnavatel vyhotoví v nizozemském jazyce všechny akty a dokumenty stanovené zákonem, všechny dokumenty určené svým zaměstnancům.“

Pokud to však odůvodňuje složení zaměstnanců, zaměstnavatel musí na jednomyslnou žádost zástupců zaměstnanců v podnikové radě, nebo v případě neexistence podnikové rady na jednomyslnou žádost odborového zastoupení, nebo v případě neexistence podnikové rady a odborového zastoupení na žádost zástupce reprezentativní odborové organizace přiložit ke zprávám, oznámením, aktům, osvědčením a formulářům určeným zaměstnancům překlad do jednoho nebo více jazyků.

[...]“

8 Článek 10 vyhlášky o používání jazyků stanoví:

„Dokumenty nebo akty, které jsou v rozporu s ustanoveními této vyhlášky, jsou neplatné. O jejich neplatnosti soud rozhodne i bez návrhu.

[...]

Prohlášení neplatnosti nesmí být na újmu pracovníkovi a nejsou jím dotčena práva třetích osob. Zaměstnavatel odpovídá za škodu, kterou svými neplatnými dokumenty nebo akty způsobí pracovníkovi nebo třetím osobám.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 9 Na základě „Letter of Employment“ ze dne 10. července 2004, vyhotoveného v angličtině (dále jen „pracovní smlouva“), byl A. Las, nizozemský státní příslušník s bydlištěm v Nizozemsku, zaměstnán jako „Chief Financial Officer“ na dobu neurčitou společností PSA Antwerp, která má sídlo v Antverpách (Belgie), ale patří do nadnárodní skupiny provozující přístavní terminály, která má sídlo v Singapuru. V pracovní smlouvě bylo stanoveno, že A. Las vykonává pracovní činnost v Belgii, i když některé pracovní úkony byly provedeny z Nizozemska.
- 10 Dopisem ze dne 7. září 2009 vyhotoveným v angličtině byla A. Lasovi dána okamžitá výpověď. Podle článku 8 pracovní smlouvy zaplatila společnost PSA Antwerp A. Lasovi odstupné ve výši trojnásobku měsíční mzdy, jakož i dodatečné odstupné ve výši šestinásobku měsíční mzdy.
- 11 Dopisem ze dne 26. října 2009 oznámil advokát A. Lase společnosti PSA Antwerp, že jelikož pracovní smlouva, konkrétně článek 8 týkající se odstupného, které má být A. Lasovi vyplaceno, nejsou vyhotoveny v nizozemštině, musejí být prohlášeny za neplatné, což je sankce, kterou upravuje článek 10 vyhlášky o používání jazyků, neboť společnost PSA Antwerp má provozovnu v nizozemskojazyčném regionu Belgického království. Právní zástupce A. Lase z toho vyvodil, že smluvní strany tedy nejsou článkem 8 pracovní smlouvy vázány a že A. Las je oprávněn požadovat po svém bývalém zaměstnavateli vyšší odstupné.
- 12 Vzhledem k tomu, že společnost PSA Antwerp a A. Las nedosáhli v této věci dohody, obrátil se A. Las dne 23. prosince 2009 na arbeidsrechtbank te Antwerpen s návrhem, aby tento soud sám určil výši odstupného, které mu má připadnout.
- 13 Na podporu svého návrhu zopakoval A. Las argument, že článek 8 jeho pracovní smlouvy je absolutně neplatný pro porušení ustanovení vyhlášky o používání jazyků. Společnost PSA Antwerp tvrdí, že předkládající soud nemůže tuto vyhlášku v projednávané věci použít, neboť se pracovní smlouva týká osoby, která vykonává právo na volný pohyb pracovníků. Použití uvedené vyhlášky by představovalo překážku této základní svobodě, kterou by nebylo možné odůvodnit naléhavými důvody obecného zájmu ve smyslu judikatury Soudního dvora. Společnost PSA Antwerp dodává, že pracovní smlouva

musí být dodržena, neboť je v souladu s vůlí smluvních stran vyjádřenou v jazyce srozumitelném pro každou z nich, a sice v angličtině, zvláště když ředitel uvedené společnosti, který ji podepsal, je singapurský státní příslušník, který nizozemštinu neovládá.

14 Z předkládacího rozhodnutí dále vyplývá, že arbeidsrechtbank te Antwerpen má pochybnosti o tom, zda je dán důvod obecného zájmu, který by vyžadoval, aby byla pracovní smlouva vyhotovena v nizozemštině, a to v přeshraniční situaci, kdy se smluvní strany – v daném případě zaměstnanec, který hovoří nizozemsky, a zaměstnavatel, který nizozemsky nehovoří – zjevně rozhodly kvůli významu obsazované funkce vyhotovit pracovní smlouvu v jazyce, kterému rozumějí obě smluvní strany.

15 Za těchto podmínek se arbeidsrechtbank te Antwerpen rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je [vyhláška o používání jazyků] v rozporu s článkem [45 SFEU] týkajícím se volného pohybu pracovníků v Evropské unii v rozsahu, v němž každému podniku, který má sídlo v nizozemskojazyčném regionu, ukládá povinnost – pod sankcí neplatnosti – vyhotovovat veškeré dokumenty týkající se pracovního vztahu v nizozemštině, pokud přijímá pracovníka na pracovní místo mezinárodní povahy?“

K předběžné otázce

16 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 45 SFEU vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě člena federace v rámci členského státu, jako je právní úprava ve věci v původním řízení, která ukládá všem zaměstnavatelům majícím provozovnu na území tohoto člena federace povinnost vyhotovovat pracovní smlouvy přeshraniční povahy výlučně v úředním jazyce tohoto člena federace, a to pod sankcí neplatnosti těchto smluv, o níž soud rozhodne i bez návrhu.

17 Na úvod je třeba poukázat na to, že je nesporné, že pracovní smlouva ve věci v původním řízení spadá do působnosti článku 45 SFEU, neboť byla uzavřena mezi nizozemským státním příslušníkem s bydlištěm v Nizozemsku a společností usazenou na území Belgického království.

18 Dále se na rozdíl od tvrzení žalobce v původním řízení mohou článku 45 SFEU dovolávat nejen sami pracovníci, ale také jejich zaměstnavatelé. Má-li být totiž právo pracovníků na přijetí do zaměstnání a jeho výkon bez diskriminace účinné a účelné, musí být nezbytně doplněno právem zaměstnavatelů na jejich přijetí v souladu s pravidly upravujícími volný pohyb pracovníků (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 11. ledna 2007, ITC, C-208/05, Sb. rozh. s. I-181, bod 23, a ze dne 13. prosince 2012, Caves Krier Frères, C-379/11, bod 28).

19 Pokud jde o otázku, zda se jedná o omezení, je třeba připomenout, že cílem všech ustanovení Smlouvy o FEU týkajících se volného pohybu osob je usnadnit státním příslušníkům členských států výkon veškerých profesních činností na území Unie a že tato ustanovení brání přijetí opatření, která by mohla znevýhodňovat tyto státní příslušníky, chtějí-li vykonávat hospodářskou činnost na území jiného členského státu (rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, Radziejewski, C-461/11, bod 29 a citovaná judikatura).

20 Tato ustanovení a zvláště článek 45 SFEU tedy brání veškerým opatřením, která – i když se použijí bez diskriminace na základě státní příslušnosti – mohou bránit příslušníkům Unie ve výkonu základních svobod zaručených Smlouvou nebo tento jejich výkon učinit méně přitažlivým (rozsudek ze dne 10. března 2011, Casteels, C-379/09, Sb. rozh. s. I-1379, bod 22 a citovaná judikatura).

- 21 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru a z údajů, které zúčastnění poskytli na jednání, v tomto ohledu vyplývá, že při vyhotovování pracovních smluv přeshraniční povahy uzavíraných zaměstnavateli, kteří mají provozovnu v nizozemskojazyčném regionu Belgického království, je rozhodné pouze nizozemské znění.
- 22 Takováto právní úprava však může mít odrazující účinek na pracovníky a zaměstnavatele, kteří nizozemsky nehovoří a pocházejí z jiných členských států, a je tedy omezením volného pohybu pracovníků.
- 23 Pokud jde o odůvodnění takového omezení, podle ustálené judikatury platí, že vnitrostátní opatření, která mohou bránit výkonu základních svobod zaručených Smlouvou nebo jej činit méně přitažlivým, mohou být přípustná pouze za podmínky, že sledují cíl obecného zájmu, jsou způsobilá zaručit jeho uskutečnění a nepřekračují meze toho, co je k dosažení sledovaného cíle nezbytné (zejména viz rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Gouvernement de la Communauté française a gouvernement wallon, C-212/06, Sb. rozh. s. I-1683, bod 55).
- 24 Belgická vláda v tomto ohledu tvrdí, že právní předpisy ve věci v původním řízení reagují na tři požadavky, a sice podporovat a stimulovat používání některého z úředních jazyků, dále zajišťovat ochranu pracovníků tím, že se jim umožní seznámit se s pracovní právními dokumenty ve vlastním jazyce a využít účinné ochrany, již poskytují orgány zastupující pracovníky a správní a soudní orgány, které o těchto dokumentech rozhodují, a konečně zajišťovat účinnost kontrol a dohledu v rámci inspekce práce.
- 25 Pokud jde o první z cílů, na něž poukazuje belgická vláda, je třeba uvést, že ustanovení unijního práva nebrání přijetí politiky, jejímž cílem je ochrana a podpora úředního jazyka nebo jazyků členského státu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 28. listopadu 1989, Groener, C-379/87, Recueil, s. 3967, bod 19, a ze dne 12. května 2011, Runevič-Vardyn a Wardyn, C-391/09, Sb. rozh. s. I-3787, bod 85).
- 26 Podle čl. 3 odst. 3 čtvrtého pododstavce SEU, jakož i podle článku 22 Listiny základních práv Evropské unie, totiž Unie respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost. Podle čl. 4 odst. 2 SEU Unie ctí také národní identitu svých členských států, jejíž součástí je rovněž ochrana jejich úředního jazyka či jazyků (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Runevič-Vardyn a Wardyn, bod 86).
- 27 Cíl spočívající v podpoře a stimulaci používání nizozemštiny, která je jedním z úředních jazyků Belgického království, je proto legitimním zájmem, který v zásadě může odůvodnit omezení povinností stanovených v článku 45 SFEU.
- 28 Pokud jde o druhý a třetí cíl, na něž poukazuje belgická vláda – kdy první z nich je založen na sociální ochraně pracovníků a druhý na usnadnění s tím souvisejících správních kontrol – Soudní dvůr již dříve uznal, že tyto cíle patří mezi naléhavé důvody obecného zájmu, které mohou odůvodnit omezení výkonu základních svobod přiznaných Smlouvou (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. července 2007, Komise v. Německo, C-490/04, Sb. rozh. s. I-6095, body 70 a 71, a ze dne 7. října 2010, dos Santos Palhota a další, C-515/08, Sb. rozh. s. I-9133, bod 47 a citovaná judikatura).
- 29 Aby však byly splněny požadavky stanovené unijním právem, musí být taková právní úprava, jako je právní úprava ve věci v původním řízení, přiměřená uvedeným cílům.
- 30 V daném případě z uvedené právní úpravy vyplývá, že porušení povinnosti vyhotovit pracovní smlouvu uzavíranou mezi pracovníkem a zaměstnavatelem majícím provozovnu v nizozemskojazyčném regionu Belgického království v nizozemštině je sankcionováno neplatností této smlouvy, o níž musí soud rozhodnout i bez návrhu, pokud ovšem prohlášení neplatnosti není na újmu pracovníkovi a nejsou jím dotčena práva třetích osob.

- 31 Strany pracovní smlouvy přeshraniční povahy však nutně neovládají úřední jazyk daného členského státu. K vyjádření svobodného a vědomého souhlasu smluvních stran je v takové situaci zapotřebí, aby měly možnost vyhotovit smlouvu v jiném jazyce než v úředním jazyce tohoto členského státu.
- 32 Právní úprava členského státu, která by nejen ukládala používání jeho úředního jazyka v případě pracovních smluv přeshraniční povahy, ale která by rovněž umožňovala vyhotovit rozhodné znění takových smluv v jazyce, jemuž rozumí všechny smluvní strany, kterých se týká, by do svobody pohybu pracovníků zasahovala méně než právní úprava ve věci v původním řízení, a přitom by byla schopna zajistit cíle sledované uvedenou právní úpravou.
- 33 S ohledem na výše uvedené je třeba mít za to, že taková právní úprava, jako je právní úprava ve věci v původním řízení, překračuje meze toho, co je striktně nezbytné k dosažení cílů uvedených v bodě 24 tohoto rozsudku, a nelze ji tedy považovat za přiměřenou.
- 34 Za těchto okolností je třeba na otázku odpovědět tak, že článek 45 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě člena federace v rámci členského státu, jako je právní úprava ve věci v původním řízení, která ukládá všem zaměstnavatelům majícím provozovnu na území tohoto člena federace povinnost vyhotovovat pracovní smlouvy přeshraniční povahy výlučně v úředním jazyce tohoto člena federace, a to pod sankcí neplatnosti těchto smluv, o níž soud rozhodne i bez návrhu.

K nákladům řízení

- 35 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 45 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě člena federace v rámci členského státu, jako je právní úprava ve věci v původním řízení, která ukládá všem zaměstnavatelům majícím provozovnu na území tohoto člena federace povinnost vyhotovovat pracovní smlouvy přeshraniční povahy výlučně v úředním jazyce tohoto člena federace, a to pod sankcí neplatnosti těchto smluv, o níž soud rozhodne i bez návrhu.

Podpisy.